

KNY-19-01344

POZSONY SZAB. KIR. VÁROS
LÉGSZESZMŰVÉNEK JELENTÉSE

AZ 1891-DIK ÉVI

Ü Z E M R Ő L.



POZSONY.
ANGERMAYER KÁROLY KÖNYVNYOMDAI INTÉZETÉBŐL.

1892.

NY-19-01344



Általános rész.

Miután a helybeli légszszmú az 1890/91-diki újév éjjelén, illetve 1891-dik évi január 2-án a délelőtti órákban a város tulajdonába és önkezelésébe átment, bizony nem igen nagy volt azoknak száma, kik a megváltott légszszmú előnyös fejlődését minden kétségen kívülinek állíthatták volna.

Ezen körülmény magyarázatát lelő egyrészt azon erős ellenzéki áramlatban, melyet a helybeli sajtó egy része a megváltás ellen megindított, másrészt azon szempontokban, melyek egyáltalán a légszszmú megváltása ellen szóllottak, végül a nyilvánosság előtt kifejezett aggrávyokban.

Ma, miután a légszszmú legelső üzemét, és bizonyos tekintetben próbáévet megállotta, és miután zárszámadása úgy pénzügyi mint műszaki tekintetben szerföltött előnyös eredményekre vall, mindenesetre elégtétellel állapíthatjuk meg, hogy a városi közgyűlés helyesen cselekedett, midőn a légszszmú megvételét és önkezelését, mi által saját házának ura lőn, elhatározta. — A légszszgyártás és fogyasztás 1891-ben a lefolyt évek gyártását jelentékenyen felülmultha, különösen a **magán fogyasztás** indult ritka magas lendületnek. Kezdetben, január havában, sőt még február hó végéig is még számos panasz hallatszott a „rossz légszsz” és a „csekély nyomás” felett, daczára annak, hogy a város a legjobb osztraui szenet — melyet az „osztr. légszszársaságtól vétel útján átvett volt — ugyanazon készülékekkel és ugyanazon munkaszeméllyel dolgoztatta fel mint előbb. Mindezen panaszok oka az akkori rendkívüli időjárásban keresendő, miután ugy a felek által nem eléggé gondozott légszszmérők, mint pedig a házi vezetékek részben vagy egészen befagytak. Ily körülmények között a légszsz, melynek a fűvezetekben mindig szabályos fényerővel és nyomással kell bírnia, az egyes fogyasztási helyeken nem éghetett kellő fényvel.

A városi légszszmú légszszgyártása a lefolyt évben 1,215.265 kbm-t, a fogyasztás 1,214,575 kbm-t tett ki, úgy hogy az év 690 kbmnyi gyártási többlettel záródott le.

Az osztrák légszszársaság annak idején közzétett kimutatásai szerint az évi légszszgyártás következő volt:

1878	=	1,005.158 kbm.
1879	=	950.971 "
1880	=	935.432 "
1881	=	947.408 "
1882	=	951.754 "
1883	=	983.580 "
1884	=	988.134 "
1885	=	1,002.164 "
1886	=	1,070.428 "
1887	=	1,122.905 "
1888	=	1,105.433 "
1889	=	1,100.487 "
1890	=	1,126.000 "

A gyártás szaporodása tehát 1891-ben viszonyítva az 1887-dik évhez 92.360 kbm-t, 1890-dik évhez 89.265 kbm-t tesz ki, mely utóbbiból egyedül **magán fogyasztásra** kerekén 50.000 kbm. esik.

Különös rész.

A légszsz szolgáltatása 1891-ben következő tételekre oszlott fel:

a) közvilágításra	239.341 kbm. =	19-71 ¹ / ₁₀
b) fogyasztás az állam és város részéről	176.980 kbm. =	14-57 ¹ / ₁₀
c) magán fogyasztók	675.063 kbm. =	55-58 ¹ / ₁₀
d) saját szükséglet és ingyenes szolgáltatás	23.787 kbm. =	1-96 ¹ / ₁₀
e) veszteségek	99.404 kbm. =	8-18 ¹ / ₁₀

Összesen 1,214.575 kbm. = 100-¹/₁₀

ad a) Közvilágítás alatt az utcák megvilágítása értenőd. Az egész éjjeli légszszlámpák száma a mult év kezdetével 371 volt, a fél éjjel világítóké 136, összesen tehát 507 utcazi lámpa. Az év bezártával az első száma 389-re, az utóbbiaké 142-re emelkedett, úgy hogy az év folyamán 24 új lámpa szerzetett meg, s így a végösszeg m. év december 31-én 531-et tett ki. A lámpák további szaporítása a város tek. közgyűlése részéről 1892. évre már elhatározottat.

Ezen lámpák mindgyikére 142 liter légszsz állapítottat meg egy éggési óra alatt fogyasztásra. Ezen fogyasztás azonban, tekintetbe véve a lámpák egymástól aránylag nagy távolságát, kissé szűkre van szabva, úgy hogy a légszszmú a fogyasztást saját **kezdeményezésére**

a lámpák legnagyobb részénél fokozta, a nélkül hogy ennek fejében magasabb fizetést is igényelt volna. Hogy a légszesz ezen fogyasztási többletének megállapítása és elszámolása mily módon történt, alantabb igazolandjuk.

ad b) Az „állam és a város” légszeszfogyasztása magában foglalja a m. k. államasutat, a m. k. postát, a m. k. dohánygyárat, az országos kórházat, a es. és k. hadapródiskolát és az összes városi épületeket és intézeteket.

ad c) A magán fogyasztók alatt ugy a gyárak, ipari telepek, szállók, kávéházak és nyilvános helyiségek, valamint az összes üzletek, közintézetek, és végül a magán felek értendők. E helyütt, mint fennebb említett, konstatállhat az igen őrvedetes és jelentékeny fogyasztási szaporulat. A már fennálló berendezéseken történt nagyszámú kibővítéseken kívül 38 fogyasztó lépett be, úgy hogy az év hozzártával a magán fogyasztóknál a lángok száma kerekén 800-szal szaporodott.

ad d) A saját szükséglet a légszesz tetemesebb gyártásával karöltve emelkedett, és magában az intézetben 3 új lámpát rendeztetünk be az éjjeli szolgáltra. A légszesz ingyenes szolgáltatása a városi házi 2 lánggal, az egész éjjel tartó utcai világításra őrvezesély idején az alacsonyabban fekvő városrészekben és végül jótékonyezéllü ümpegyekre vonatkozik.

ad e) A A légszeszvesztések, melyek 1891-ben 99.404 kbmre, vagyis az összes gyártás 8-18% -ára rugtak, első tekintetre magasaknak fognak látszani. Azonban nagyon tévednénk, ha ezen 99.404 kbm. vesztéséget a esőhálózat meg nem felelő légátlán voltára számítanók. Sőt még a laikusnak is igen könnyen bebizonyítható tény, hogy a kárba számított légszesz még 2% -a sem vehető a esőhálózat hiányos légátlánosságának rovására. A főtényezők, melyek e kellemtelen, de elkerülhetlen vesztésegeket előidézik, a következők:

1. Vesztések sürítés folytán:

A város egész területén 104 Syphon, vagy víztartó van becsatolva, a melyeknek az a rendelkezése, hogy a légszeszben feloldódott és a esővekben **esppfolyós alakban** az úgynevezett légszeszvízben lecsapódott gőzöket felfogják. Ezen vízet bizonyos időszakokban ki kell szivattyúztatni, hogy az utána ömlő friss légszeszt el ne zárja és az égő légszesz lángokat el ne oltsa. Az így keletkezett légszeszvesztéséget tapasztalatilag az egyes városrészek fekvése és a fűesőhálózat kiterjedése szerint az egész gyártás 2-4% -a között mozog. Pozsony e tekintetben valamivel kevesebb mint a közép álláspontot foglalja el, a mennyiben a sürítésre eső légszeszvesztésekéek évi átlaga fejében az összes, a gyárból kikerült légszesznek 2 1/2 % -át számítatjuk.

2. Vesztések a magán fogyasztóknál alkalmazott légszeszmérők hiányos működésében:

A szolgáltatott légszesz tudvalevőleg egy készülékkel méretik meg, melynek fő alkotórészei egy félig vízzel megtelt edény, melyben egy forgatható, vízfalakkal rekeszre osztott dob van alkalmazva, és egy számoló mű. Mielőtt a légszesz a fővezetékéből az utcaórán a házakba ömölhetnének, előbb a fent leírt számoló készüléken kell áthaladnia, s csak azután kerül fogyasztásra.

Jelenleg Pozsonyban 993 légszeszmérő — itt helytelenül Gazometernek mondják — működik. Hogy ezen készülék állandóan és megbízhatóan működhessen, következő feltételek volnának teljesítendők: A levegő hőmérséklete legyen független, az óra ne álljon se igen hideg, se igen meleg helyen, az óra a házi vezeték legalacsonyabb pontján legyen alkalmazva, a víz állása az óratokban mindig egyenlő magasságú legyen, a légszesz nyomása a számoló mű végcsővében egyenletes maradjon, a surlódási ellentállás a dob vizsgálásiánál lehetőleg esekély, és végül a légszeszmérő az illető ház szükségletére kiesiny ne legyen.

Daczára a sok és szüntelen firtudozásnak a gyakorlatban lehetetlen, hogy **mindazon**, oly egyszerű feltételeknek megfelelhessünk, egyik vagy másik tekintetben mindig előfordulnak mulasztások, melyeket vagy a helyi viszonyok, vagy a felek különös kívánalmai és követelése, vagy végül az elkésett ellenőrzés idéznek elő.

A légszeszműnek tehát nem igen könnyű, hogy úgy magát, mint pedig a fogyasztókat károsodástól megóvja. Ezen kikerülhetlen légszeszvesztésegekre, melyek a rosszul működő légszeszmérők folytán támadnak, s melyeket közönségesen az összes gyártás 2-3% -ára becsülnék, mi itt Pozsonyban minimumként 2% -ot vesznék.

3. Vesztések, melyek az eleinte a gyárban, és utóbb a feleknél megmért légszesz hőméréskülömbözete által idézetnek elő:

Az egész gyártott légszesz a gyárban két nagy állomási óra által határozatják meg és óránként éjjel-nappal jegyzékbe fogaltatik. Valamint a magán felek légszeszmérőinél ugy itt is a megméréndő légszesznek lehetőleg egyenletes hőmérséklettel kell bírnia, a normális hőmérséklet 12° Cels. tesz ki, de ez oly állapot, mely a forró nyári hónapok alatt esakis alkalmas hűtőeszközökkel idézhető elő a milyenkkel azonban mi nem bírnak és a melyek egyelőre nagyobbberű átalakítások nélkül nem állíthatók fel. Megfordítva, télen a légszesz hőmérséklete a városi esőhálózatban 4-6° Celsusra is leszállhat, hogy ennek eleje vétségek, valamennyi esőnek oly mélyen kellene feködnie, hogy a külső hőmérséklet ingadozásainak egyáltalában ne, vagy csak igen esekély mértékben legyenek kitéve. Ez azonban esakis nj berendezéseknél víhető keresztül és ezeknél sem mindig.

Mind ezek alapján eléggé jogosultnak mondható, ha a mérési vesztésegeket, melyek majdnem 1000 légszeszóránál a hőmérsékleti külömbözetek folytán kikerülhetlenül előfordulnak, az egész előállított légszesz évi átlagos 1% -ával számítjuk.

4. Vesztések az utcai világításnál:

A közlámpák által fogyasztott légszeszt általános szokás szerint **számítással** állapítják meg. Az összes lámpák azokkívül bizonyos meghatározott táblázat, az úgynevezett **égsi naptár** szerint gyújtatnak meg és oltatnak el. Nem szükséges külön bebizonyítani, hogy ezen eljárás mellett a légszeszgyár **nem** részesül elnyében, sőt a gyártól — a mint a dolog természetében fesküz — nemcsak a meggyújtási idő nagyon is pontos betartását fogják követelni, hanem még, minden különös méltatás nélkül mint magától értetendő dologot, nagyobb és több szolgáltatást, különösen akkor, ha a légszeszmű a város tulajdonát képezi. Ezzel szemben csak meg lesz engedve a légszeszmű igazgatójának, ha évi jelentésében arra utal és azt állítja, hogy átlag egy hó alatt

egy lánpmánál 1 kbm. légszesz **ninesen** megfizetve és vesztéségné számíttatik. Ezen vesztéség az összes gyártás $\frac{1}{2}\%$ -át képezi.

5. Vesztéségek esővízések folytán:

Ezen vesztéségek a legfűjaldmasabbak és leggyűlűltébbek, mert nagy számmal fordulnak elő és senki sem akar okozójuk lenni. Ámbár a mult üzemenben a esőhálózatban 12 esőtörés, illetve nagyobb kár fordult elő, a melyek közül 9 kétségtelenül a megelőzőleg foganasított esatornaépítési munkálatokra vezethető vissza, még szerencsének mondhatjuk, hogy az összes gyártás az évi gyártásnak csak $\frac{1}{2}\%$ -át teszi, mert majdnem minden egyes esetben a károk rögtön be lettek jelentve, a károsult helyek rögtön fel lettek találva és a történt károk azonnal ki lettek javítva.

6. Vesztéségek, melyek az által idéztetnek elő, hogy a esőhálózat valamint a házi esat-lakozások nem eléggé tömörök:

Miután a fennebbiekkben a légszeszvesztéségek $6\frac{1}{2}\%$ -a eléggé okadatlva lett, hátra-marad még arra utalnunk, hogy az utezai fű- és mellékezetékek nem eléggé tömörök; az ebből eredő vesztéség, egyenként véve, lényegtelennek látszik, de együtt véve nagyon is észrevehető. Ujjonnan fektetett esővezetékek rendszeren nem maradnak soká tökéletesen légáthatlanok; az alájuk gyűrt föld időnkinti besüppedése, mely még a legnagyobb elővigyázat mellett sem kerülhető ki teljesen, különösen pedig szomszédos és keresztbe menő ásások vízvezetékű csövek fektetésére és esatornaépítések folytán az eleinte szilárd fekvésű csövekre rendkívül hátrányosak és első sorban azon nagyszámú kisebb károkat okozzák, melyek csak hosszabb idő múlva érezhetők a légszesz kiömlése által okozott bíz folytán.

Mikor napirenden volt a légszeszmű megváltása, sokan azt állították, hogy a városi esőhálózat oly régi és rossz, hogy később tetemes kárunk leend. Ezen állítások az első üzemév alatt egyáltalán nem bizonyultak valóknak, és mint jelentést tevő a légszesz- és vízművek terén szerzett tapasztalatai nyomán egész bizonyossággal állíthatja, jövőben sem fognak lenni bizonyos nyulni. Csövek öntött vasból, és éppen az itteni régi igen erős falazatú csövek majdnem határ-talan hosszú ideig tartanak, a mint azt az általunk itt Pozsonyban, különböző utcazákban kiásott és nagyobb méretűekkel kicserélt csövek igazolták. Ezen csövek tömörségükre nézve, miután a rájuk tapadt piszoktól megtisztítottak, megvizsgáltattak és újra aszfaltírozottak, mely alkalommal egy eső sem bizonyult hasznavehetetlennek, úgy hogy azok más utcazákban akadály nélkül újra le voltak fektethetők.

Másként áll a dolog a házakba elágazó kovácsolt vasból való csöveknél. Ezen csövek korábban rozsdásodnak, s ennek folytán **korábban** romlanak, ha a lefektetés előtt jól tapadó véd-mázzal be nem vonatnak. Évek hosszú sora szükségesetlik, hogy kovácsolt vasból való csövek száraz földben teljesen megrozsdásodjanak, úgy hogy a szükséges kicserélések száma szabály-szerű viszonyoknak megfelel.

A esőhálózat nem teljes légáthatlansága és a **házi esatlakozásokból** eredő légszesz-vesztéség az egész gyártás $1\cdot68\%$ -át teszi, s így eléggé mérsékelt határok között mozog.

A légszeszvesztéségek a városi légszeszmű ezen első évi jelentésében szándékosan tárgyaltattak bővebben és még csak azt teszem hozzá, hogy a légszeszmű előbbi tulajdonosának vesztéségszámai a hasonló arányban állapíthatók meg, és hogy végül a közép arány 152 bel-és külföldi légszeszmű saját adatai szerint éppen 8% -ot tesz.

Részletek.

Miután a légszeszgyártást és légszeszfogyasztást nagyon és egészben tárgyaltuk, részletesebb adatokra térünk át.

Legnagyobb volt a légszeszgyártás december havában 172.519 kbm-rel, **legesekélyebb** június havában 50.998 kbm-rel. Folyó évben naponta az **átlagos légszeszfogyasztás** 6212 kbm-t tett, vagyis $0\cdot27\%$ -át az össz fogyasztásnak; legnagyobb volt december 31-én **6212 kbm-rel** ($0\cdot51\%$); legesekélyebb június 29-én 1489 kbm, vagyis $0\cdot12\%$ -a az össz fogyasztásnak. Az órán-kénti legnagyobb fogyasztás december 14-én este 6—7 óra között volt 8·06 kbm-rel, vagyis az egész fogyasztásnak $0\cdot066\%$ -a.

Ámbár a 3 légszesztartó vagy gazometer össz tartalma csak 3200 kbm tesz ki, ennélfogva a — 24 órai legnagyobb fogyasztás mellett általában 50% -os őr tartalommal számított — legkisebb határ majdnem el lett érve, a légszeszgyártás és szolgáltatás **biztosan és jól ment** végbe, úgy hogy a légszesztartók nagyobbitása, a mely nagyobbitástól helytelenül tartottak, még nem mutatkozik szükségesnek. Ha a légszeszfogyasztás az eddigéig tapasztalt nem várt, de ki-vánatos arányban növekedne, az az esetben szükséges nagyobbitása a légszesztartóknak nem agasztó, sőt újabb bizonyítéka lesz annak, hogy a légszeszmű a város kezelése alatt korántsem valami kihatásznált, sőt inkább még fejleszthető üzlet.

A legnagyobb **napi légszeszgyártás** december 15-én volt **6270 kbm-rel**, mely 5 kemencével és 30 görebbel lett előállítva, míg 2 kemence és 12 göreb tartalékban maradt. Az egész évben 1128 kemenczenap, illetve 6768 görebnap, továbbá 27.995 görekiűrtés átlag 140 kbmnyi szénfogyasztással és 2555 kemenczemunkásszám — a 12 órájával számítva — volt.

Szén.

1,215.265 kbmnyi légszesz gyártásához 392 vasuti kocsni, vagy pontosan 3,919.375 kgr. szén volt szükséges. Időszerű volt, mindjárt az első üzemenben **megkísérelni**, hogy az ajánlott szénfajok közül melyik bizonyul legalkalmasabbnak. Január, február és márczius havakban, a

mint megelőzőleg ezen jelentésben már említve lett, az általánosan legjobbnak elismert Gutmann-féle szén az osztrai járásból került feldolgozás alá, ezután kísérletek tettek a Zwierzina-féle szénnel ugyanonnan, Wollheim-féle szénnel porosz Felső-Sziléziából, Gutmann-féle diószénnel, és végül herzeg Salm-féle szénnel a brünni hitelintézet főkjá által szállítva Lengyel-Osztrauból.

A kísérletek első sorban a légszesznyereség és minőség megállapítására terjeszkedtek ki, másodsorban a melléktermények kiaknázására, Cokes és kátrány és a gyártott gáz vegyi tisztítására. Igen messze vezetne, ezen többbvi kísérletezés eredményét számokkal felsorolni, elégségesnek tartjuk, megállapítani, hogy a Gutmann-féle darabszén a legtöbb nyereséget szolgáltatja, ezután sorolható a herzeg Salm-féle szén, a diószén, a Zwierzina-féle szén és végül a Wollheim-féle darabszén. Miután azonban nemcsak a nyereségi számok, hanem az árak is tekintetbe veendők, lehetetlen volt, a Gutmann-féle szenet az első helyre tenni, a miert is a légszész legnagyobb része a Salm-féle szénből lett gyártva. Nem szabad itt érintetlenül hagynunk azt sem, hogy a hitelintézet főkjá állandóan egyenlő jóságú szenet pontosan szállított avatrosi légszészmi részére. A fennebb említett 3,919.375 klgnyi légszészszenet 1897-ben következő arányban szállították:

A hitelintézet	2,349.575 klgmót
Gutmann testvérek	1,043.400 "
Zwierzina-féle bánya-társulat	200.000 "
Wollheim Caesar	208.400 "
Katharina-bánya Grünlas-Elbogenben és Untereichenanban	118.000 "
Összesen	3,919.375 klg.

Ezen utóbb nevezett cseh szénfaj egyedül a gáz világító-erejének fokozására szolgált, a mire későbbben még visszatérünk.

Széneladás.

A mult év 2 első felében beállott zord téli idő és a nagymérvű hófúvások tudvalevőleg Pozsonyban nagy és sokártató tüzelő anyag hiányt idéztek elő. Ezen általános inség némi enyhítésére a vátrosi légszészmi indítatva érzé magát, hogy búsás légszészszénkészletéből kisebb-nagyobb mennyiségeket szobák és konyhák fűtésére eladogasson, miután jelentékeny cokes-készlete igen rövid idő alatt elfogyott. Mily nagy volt az inség, abból látszik, hogy a légszészgyárban egyedül január és február havában 3650 mtm. Cokes-on kívül még 1826 mtm. légszészszén, tehát több mint 18 wagen adatott el kiesinyben.

A szén minősége.

A légszészgyártás évi középaránya 100 klg. légszészgyártásra számt anyagból görebenként 31 kbm, naponta 180 kbm. és kemenczemunkaszámoneként 475 kbm. volt, mely eredmény, tekintetbe véve a Zwierzina-féle és különösen a Wollheim-féle kísérleti szén aránylag csekély légszésznyereségét, fölötte kedvezőnek mondható.

A légszész tisztítása.

A gyártott légszésznek kénkönyvtől, szénsavtól és ammoniakalkatrészektől való kifejtése négy öntött vasból készült tisztító-szekerényben mesterséges vaseség-vizegy segítségével történt, mely szekrények mindegyikébe 3-3 kbm. vasanyag fér bele. Az osztrák légszészársaságtól a légszészmi megváltásakor 30 kbm. új és 60 kbm. már használt tisztító anyag lett megvéve, ezen anyag gondos újijalkotása (felkészítése) által új mesterséges anyag előállításának szükségét kikerültük. Ezen mesterséges anyag 1 kbm.-jével évi átlagban 7410 kbm. légszész lett szabályszerűen tisztítva, a vátrosba vezetett légszész kénkönyvet, egyáltalán nem, szénsavat pedig átlag csak 1.55%-ot tartalmazott.

Ezentúl azonban eltekintünk ezen mesterséges vasanyag előállításától és áttérünk lassanként a légszésznek természetes vaseség-vizegyvel (forrás-okkor) való tisztítási módjához, miután ezen anyag egyszerűbb és ennélfogva olcsóbb tisztítási szer.

A légszész világító ereje.

A légszész fényereje naponta az intézet sötét szobájában Bunsen-féle fénymérővel lesz megmérve. Mindjárt a légszészmi átvétele után el lett határozva, hogy a légszész ezentúl az eddiginél jobb minőségben lesz szolgáltatva és e czéllal alkalmas pótananyag beszerzettetett. Kísérletek tettek az „Imitation Boghead“-féle szénnel az untereichenai járásból és a hasonnevű szénnel Grünlas-Elbogenből, mely kísérletek eredménye egyenlő volt ugyan, de az utóbb említett szén olcsó ára döntött, így hogy ez lett használat.

Ezen anyagból január, február, márczius és április, valamint október, november és deczember havában átlag 5% lett hozzákeverve a közönséges légszészhez és így az év legnagyobb részében, még pedig a legnagyobb fogyasztás ideje alatt, 16 angol normális gyertyafényerővel bíró légszész lett szolgáltatva, melyet az angol „argandégetővel“ órai 142 liternyi fogyasztás mellett mérünk. Nevezetes, hogy a légszész akkor, mikor azt bizonyos oldalról rossznak és csekély nyomásúnak mondták, tényleg legalább 2 gyertyafényvel nagyobb világító erővel

bírt, mint előbb, mely körülményt ezen jelentésben a valóságnak megfelelően különösen ki kell emelnünk. Az év többi hónapjai alatt nem használtott pótlékszőn, és a légszesz fényereje az üzleti szabályzat utasításainak — mely 14 angol gyertyafényt szab meg — megfelelő volt.

Ezen alkalommal még felemlítjük, hogy a **légkör nyomása** a légszesz világító erejét nagyban befolyásolja. Minél nagyobb a légnyomás, annál nagyobb a légszesz fényereje, a légsúlymértő 5 mmnyi emelkedésével a légszesz fényereje is 1 „-al emelkedik és megfordítva lesz. A közlímpák világító erejére még az esőzések, köd, hó az alkonyat és a holdvilág fénye is gyakorolnak általában ismert különféle befolyást.

A melléktermények.

A légszeszgyártás egyik lényeges tényezőjét a melléktermények képezik, a melyekhez a cokes, kátrányt, ammoniakvizet, a felhasznált tisztítóanyagot és a graphitot számítjuk. Ezen termények egy része a gyári üzemmél újra lesz felhasználva, a legnagyobb része azonban eladatik és ez által jó mellékjövédalem eredményeztetik.

Cokes - nyérés.

A légszeszgyártásra felhasznált 3,919,375 kgr. szénből mult évben 2,565,225 kgr. Cokes-ot, vagyis 100 kgr. szénből 65.44 kgr. Cokes-ot nyertünk. Ebből 871,307 kgr., vagy 100 kgr. szénből 22.23 kgr. Cokes a légszeszkezemencék, 185,978 kgr. pedig a gyárban levő két gőzkazán tüzelésére használtott, további 16070 kgr. az ammoniakvíz feldolgozására; 12,860 kgr. a téli hónapok alatt a légszesztartók fűtésére használtott és végül 36,510 kgr. cokes az irodák, műhelyek, a gyárban levő 2 szolgálati lakás fűtésére fordítottott és a légszeszmű tisztviselőinek és munkásainak szolgáltatott ki mint általány. A maradó 1,442,500 kgr. cokes eladásra került helyben átlag 100 kgrmknént 1 fnt 40 krjával.

Kátrány-nyérés.

A kátránynyérés összesen 226,455 kgrmot, vagyis 100 kgr. szénből 5.77 kgrmot tett, a melyből 865 kgr. saját szükségleteinkre fordítottott, míg 225,590 kgr. helyben 100 kgrmknént 1 fnt 85 kr. általányár mellett eladatott.

Ammoniaknyérés.

A nyert ammoniak vagy légszeszvíz összesen 220,500 kgr., vagyis 100 kgr. feldolgozott szén után 5.8 kgr., magában a gyárban külön főzőkészülékek alkalmazása mellett, kénsvav segélyével szénsavas ammoniakosra dolgoztatott fel. — Az utóbbiból 12,000 kgrmot gyártottunk, ebből 10,200 kgrmot, 100 kgrmknént 12 fntjával eladtunk.

Felhasznált tisztító anyag graphit.

Az eleinte alkalmatlanak jelzett kihazsnált tisztító anyagot újra meg kellett rostálni és ismételtlen a légszesz előző tisztítására felhasználni, csak ezután adhattunk el 300 mtmázsát, vagyis körülbelül 30 kbm-t egy vegyészeti gyárnak. A graphit — egy a forró gőreb falaira idővel magától lerakuló szénanyag, melyet ki kell égetni — ismételtlen keresztetett, mintán azonban a meglevő 43 mtnnyi készlet vasúti szállításra elégtelennek bizonyult, azt az új évbe vettük át.

Új beruházások.

Az első üzemében a gyárban magában két visszás állapot szüntettetett be. Az első a tisztító anyag megjavítására és elhelyezésére szolgáló **fedett** helyiség hiánya, a második a kemencéhez mellett levő **kiesinynek** bizonyult szénraktár volt. Megfelelő orvoslatról az által gondoskodtunk, hogy **új** nagyobb kiterjedésű szént építettünk és az említt szénraktárt nagyobbítottuk.

A városi fő esőhálózat az ujonnan belépett fogyasztók, valamint a tervbe vett közlímpaszportítás folytán lényegesen ki lett terjesztve. Új esővek fektetettek és pedig: a Dubsky-főle mulató-helyiséghez 325 m. hosszú, 80 mm. széles esővek; az Ocser-utczában 173 m. hosszú, 50 mm. széles; a os. és kir. lovardához az Esterházy-téren 325 m. hosszú, 50 mm. széles; a temető-utczában 115 m. hosszú, 40 mm. széles esővek; a pozsony-szombathelyi pályaudvarhoz 310 m. hosszú, 50 mm. széles, az új utczában a posztógyárhoz 318 m. hosszú, 50 mm. széles és 115 m. hosszú és 40 mnternyi esővek, és végül az Edl-utczában 33 m. hosszú, 25 mnternyi széles esővek.

Mindzezen új berendezések, — beleértve 24 új utcazi lámpa felállítását és 27 egészen új csatlakozó vezetéket, — 5200 fntnyi kiadással jártak, a mely kiadások a légszeszmű folyó bevételeiből fedeztettek.

Javítások.

A légszszmű előbbi tulajdonosa az utolsó üzemében az épületeken és tartozékain csak a mulhatlanul szükséges javításokat eszközölte és ezeket csak a legerényebb mértékben, minden egyéb javítást a légszszmű megváltásának végeles eldöntéséig halasztott el, és ennek megtörténte után teljesen abban hagyta. Ennek főve a város a kedvezőbb idő beállta után azonnal fogantathat vétele az összes háztetők és csurgók javítását; a fő és mellék épületek újra meszeltek, a légszsztartóház, tisztítási és skrubber-helyiség, a gépkamara, óraház, a szabályozó-helyiség, a munkások fürdőszobája, a kazánház, a lámpagondozók háza újra meszeltek és az összes irodák újra festettek.

A szolgálati lakásokban is különféle javítások voltak fogantatosítandók, míg a többi szükséges javítások a „sus“-házon és a bérbe adott raktárokon, valamint a gyár többi épületein a következő, azaz második üzemévre halasztattak el.

A csőhálózat fentartása.

A Grüneberg cég ismételen alapos panaszt emelt, hogy dolgozó-termei nem világítottak meg kellően, és hogy ilyen világítás mellett az esti órákban, ha a városban a légszszfogyasztás a legnagyobb volt, az egyes lámpák a kellő nyomás nélkül és legnagyobb részt kis lánggal égnék. Minthogy nevezett cég gyárát jelentékenyen kibővítette és ezzel karöltve a lángokat is szaporította, a városi légszszműnek a kiesinynek bizonyult utcaiz 50 mnternyi fő csővezetékét ki kellett cserélni, és ennek helyébe új 100 mnternyi vezetékét fektetnie.

Hasonló eset forgott föl a Kisfaludy-utca felső részében, a honnan a védezőláp-út és a Thalwitzer-féle nyaraló fog jövő tavasszal légszszszel ellátatni. Itt a már fekvő 50 és 40 mnternyi csövek helyett új 80 mnternyi csövek 120 m. hosszúságban lettek fektetve. A régi csövek, úgy az országútról mint pedig a Kisfaludy-utczáról hibátlanok lévén, más helyen újra le voltak fektethetők.

A Baross-utczában az osztrák légszsztársaság, mely 1890-ben — a Ferencz József-hídlhoz való légszszvezetés miatt — új 150 mnternyi csöveket fektettetett le, a régi 125 mm. széles és 225 m. hosszú vezeték kivételét a városi légszszműre bízván. Ezen általunk július havában kiadott csővezeték igen jó karban volt és ezért a legközelebbi alkalomnál újra fognak használtatni.

Ezen összes munkálatok, a fennevezett esőtörések és egyéb vezetéki hiányok eltávolítása a víztartók gondozása és fentartása az ezzel járó kövezési és egyéb munkálatok 710 frtnyi kiadással jártak, e mellett a nyert régi csövek a napi árak felével javukra íratnak.

A kemenczék fentartása.

A légszszműnek jelenleg 7 légszszfejlesztő kemenczéje van 42 görebbel, ezeknek teljes igénybe vétele mellett 24 óra alatt 8500 kbm. légszsz volna előállítható. Műszaki szempontokból azonban nem szokásos tartalék-kemenczék nélkül dolgozni, s így csak 6 kemenczéje, illetve 36 görebe számíthatunk. De még így is teljesen fedeztetnék a légszszszükséglet szemben az eddigi napi legnagyobb fogyasztással 6212 kbmrel, mert 7000 kbm. légszsz minden nehézség nélkül előállítható. Mint fenebb jelentettük, még a legnagyobb üzemnél is 5 kemencze 30 görebbel elégségesnek bizonyult.

Az osztrák légszsztársaság nekünk 6 teljes légszszkemenczét és egy hetedik számára az üres boltzatot jó állapotban adta át, valamint javításokra és kiépítésekre szükséges chammotte-anyagot elégséges mennyiségben adott el, úgy hogy a tulajdonképen használatban lévő kemenczék jó karban tartására csak 500 frt volt fordítandó. Ezen kedvező körülmény már az első évben lehetővé tette a hetedik kemencze új felülepítését és ez által a tartalék időszerű öregöltését, a mi az új évben válik a légszszmű hasznára.

A gépek és készülékek fentartása.

Valamint az épületeknél úgy hasonlóan a gépek- és készülékeknel a volt tulajdonos által csak a mulhatlanul szükséges javítások fogantatosítottak és már az első évben mind a két gőzgépet, a nagy vízszivattyút, a két gőzkazánt, valamint a két víztartót alaposan ki kellett javíttatni és jó karba helyezni, mely munkálatok még a tél beállta előtt az üzem megzavarása nélkül végezettek el.

Magán berendezések.

A légszszműnek már első üzemében a magán berendezések oly kiterjedést nyertek, a minőt itt Pozsonyban még soha sem és megjegyzendő, hogy egyhamar nem is fognak nyerni. — Több nagyobb épületen fogantatosított berendezéseken kívül — úgy mint a Dubszy-féle helyiségek, a Grüneberg cég serteárgyára, a m. k. államasút új mozdonyháza, a cs. és k. lovarda, a Georgevits-féle palota, a Thalwitzer-féle nyaraló és Cooke cirkusza — oly számú magán berendezés fogantatosított, hogy azokat a légszszmű összes lakatos- és bédogosszemélyzete csakis munkaidejének meghosszabbítása mellett végezhetne el.

Ezen okoknál fogva mutat a raktár- és mülhelyszámra 25.409 frtnyi, bizonyára rendkívüli magas kiadást, mely kiadással szemben azonban megfelelő nyereség mutatkozik.

Statisztikai rész.

Az előfekvő évi jelentésben a légszeszgyártás összes ágazatai bizonyára kimerítően tárgyaltak, fel fognak most még sorolhatni magára a gyár kezelésére vonatkozó statisztikai adatok. A leltár, önköltségszámításunk, valamint a pénzügyi zárszámadás külön terjesztetnek elő.

A légszeszmű városi kezelése kölesönös megállapodás szerint az 1891. év első éjtéli órájával vette kezdetét, mely alkalommal a légszeszmű előbbi és mostani igazgatója együttesen leolvasták és bejegyezték a mű nagy légszeszmérőjének állását. A mű a város tényleges tulajdonába január hó 2-án délelőtt került, a vételárnak az osztrák légszeszársaság felhatalmazott képviselői kezéhez történt lefizetése után.

A megvett mű kezelése június hó 25-dikéig egy kezelési bizottságra volt bízva, mely következő urakból állott: Neiszidler Károly országos képviselő, Ludwig János, Günther M. V., Seifert József városi képviselők és a légszeszmű igazgatója. Ezen időponttól kezdve, egy ministeri rendelet folytán Pozsony szab. kir. város tanácsa rendelkezik önállóan a légszeszmű kezelése felett, melléje rendeltetvén az eddigi kezelési bizottság mint légszeszmű-szakkbizottság a városi tanács gazdasági előadójának elnökele alatt.

Az új városi vállalat június hó 20-án jegyeztetett be a kereskedelmi törvényeszéki cégjegyzékbe.

Február havában biztosítottak az intézetnél alkalmazott tisztviselők és munkások baleset ellen, míg márczius 1-jével saját beteg- és segélyző-pénztár állított fel. Ezen pénztár segélyét a márczius hó 19-én munka közben hirtelenül elhalt Hinterhuber intézeti kertész hátrahagyott családja már is élvezte az által, hogy az eltemetési költségek ezen új alaphól fedeztettek.

A légszeszmű volt kezelési bizottsága egészben 27, az utána következő szakkbizottság 8 ülést tartott.

A légszeszmű igazgatója által önállóan vezetett üzleti levelezés az első üzemévben 520 beérkezett ügydarabból és 680 üzleti levelezésből és kiadományozott ügyváltárból állott; ez utóbbiak másolatai megőriztetnek.

A légszeszmű 1891-ben 7 tisztviselőt alkalmazott 45 hádogost, lakatot, felügyelőt, kőművest, fűtőt, lámpagondozót és munkást állandóan, körülbelül 20 személyt pedig időszakonként. A légszeszmű igazgatója azon kellemes helyzetben volt, hogy derek és ügyes személyzettel dolgozhatott. A városi légszeszművet az első üzemévben jelentékeny károk vagy szerencsétlenségek nem érték.

Villamos világítás.

Üzleti jelentésem ezekkel be volna fejezve, mulasztásnak vagy titkos félelemnek tulajdoníthatnák, ha én dicsérve a régi jó légszeszvilágítást a „jövő világítását“ a villamos világítást meg fel sem említeném.

Ezen oknál fogva, legyen szabad ezen tárgyról a légszeszműről szóló jelentésben még egy néhány szót szólnom.

Nem hiszem, hogy léteznek légszesztechnikus, ki a villamos világítástól vagy általán a villamosság gyakorlati értékesítésétől mereven idegenkednek vagy komoly ellentállást tanúsítana.

A villamosság alkalmazása feltartóztatlanul halad és alkalmazatásának ideje óta már nevezetes eredményeket mutathat fel.

A villamos világítás tiszta fényével és élesztő hatásával tagadhatlanul tényleges haladást jelez a mesterséges világítás terén, és daczára annak, hogy az újabb időben szerkesztett és helyes mód szerint kezelt légszeszlámpák használata mellett ugyanazon világítási helyről aránylag erősebb fényhatás idézhető elő, **olesőbban**, mégis határozottan felülmúlják, villamos fény alkalmazása mellett, az erősebb légszeszvilágítás előnyeit, a csekélyebb hőfejlődés és azon körülmény, hogy zárt helyiségekben a levegő meg nem romlik. Sajnos, hogy nem mindenütt ismerik el egy égo intensív-légszeszlámpa által szellőztetett helyiség kellemes voltát, sőt éppen ellenkezőleg a légszeszvilágításnál fejlődő erősebb hőfejlődést a kályhafűtést alkalmas pótlékul tekintik.

Eltekintve attól, hogy a villamos áram gerjesztése, és épügy világításra való alkalmazása még teljes fejlődésben levő fiatal üzleti ág, hogy tovább minden hónapban új tapasztalatokkal, új állításokkal, állítólag lényeges javításokkal lépnek elő, hogy továbbá azon vita, valjón egyen-áram, váltó-áram vagy forgó-áram-e, valjón gyűjtők helyesek-e vagy sem, még soká függőben fog maradni, ha csak a gyakorlat nem dönt előbb vagy utóbb, eltekintve attól, a villamos világítás **jóval magasabb ára** szemben a légszeszvilágítással egyelőre oly tényezőt képez és fog képezni, melylyel egy villamos telep berendezése előtt **igen óvatosan számolni** kell, és a melynek nem kellő méltatása mellett az illető vállalkozónak nemesak semmi nyeresége nem, de sőt nagy vesztesége lehet.

Míndezeknél természetesen, villamos **központi telepeket** tartok szem előtt, mint azok városokban vagy községekben létesíttetnek, nem pedig talán egyes ipari vagy színházi telepeket, és részrehajlatlan adatok és nyilatkozatok alapján a következő érdekes adatokat közölhetem.

A két legrégibb városi villamos központi telep Németországban, a hol sok helyen erőnek erejével elérendő szerencsének tartják, minél hamarabb egy villamos központi telep tulajdonába jutni, Darmstadt fő- és székvárosban és Lübeckben van.

Darmstadtban a befektetett tőke 600.000 mk., Lübeckben 388.000 mk. volt. Mindkét város az első kezelési időszak után jelentéseikben 17.000, illetve 24.000 mk. üzemtöbbletet mutatott ki, midőn azonban a kihagyott kamatok ($3\frac{1}{2}\%$), a törlesztés és a leírások (össz. 6%), nem érdekeltek által, hozzászámítottak, akkor a darmstadti telep vesztesége 3 éven belül 86.000 mkát a lübecki telepé 14 hó múlva 18.500 mkát tett ki.

Elberfeld, a nagy ipari város villamos központi telepe működésének első évében 80.000 mknyi nyereséget mutatott ki. Ezen fényes eredmény közelebről tekintve azonban csak a bevételek többlete volt a kiadásokkal szemben, sem a kamatok, sem a törlesztés, sem a leírások nem voltak felemlítvé; ha ezek teljes számukban beállítottak, a tetemes bevétel 13.300 mknyi veszteséggé alakult át.

Hamburg jövedelmi eredményeit nem hozta nyilvánosságra, hanem a tanácsnak a polgárokhoz intézett emlékiratában azon állítás fordul elő, hogy a villamos telepek kezelésénél az összes tőkének 6% -ot számítva, a leírásokra nem maradnak meg a befektetett tőke összes kamatai. S e mellett Hamburgnak jól kifejlődött éjjeli élete és nagy üzleti forgalma van.

Barmen $3\frac{1}{2}\%$ -nyi kamatokat állított be, de semmiféle leírásokat, innen ered a 33.000 mknyi nyereség; a 6% -os leírások azonban megfelelnek 43.000 mkának és a nyereség itt is 10.000 mknyi veszteséggé alakul.

Hannover a városi központi telepére 1.700.000 mknyi összeget fordított, az első évben tekintetbe vették a $3\frac{1}{2}\%$ -os kamatokat és az 1% -os törlesztést, maradt 37.000 mk. üzemtöbblet; ha azonban a hiányzó 5% vagyis 85.000 mk., leírásokra és törlesztésre beállítatik, 48.000 mknyi veszteség mutatkozik.

A düsseldorfi városi villamos telepek 1891. évi október hó 24-én az állami és városi hatóságok részvétele mellett ünnepélyesen megnyitottak. Ezen napon körülbelül 12.000 izzólámpa égett, további 15.000 darab állítólag még be volt tervezve.

1892. évi január hó 20-án azt írja a „Düsseldorfer Anzeiger“:

„A villamos világítás fogyasztói felháborodtak a magas árak folytán, sok helybeli kereskedő által szinte elviselhetetlenek. Nagy részük a légszesz használatához máris vissza tért. A rendek házában (állami épület) is elhatározták, hogy a villamos fény csupán a legszükségesebb világításokra használtassék.“

A nagy német városok sorát, melyek saját villamos központi telepe bírnak Köln am Rhein-nal zárom be. Ez ugyan az egyedüli város, mely egészen költségvetési előirányzatot készített.

Itt az előirányzatban $3\frac{1}{2}\%$ -os kamat, 2% -os törlesztés és 5% -os leírás beszámítása mellett a kiadás és bevétel kiegyenlítéséül a 57.250 mknyi veszteséget nyíltan bevallják és megjegyzik: „Ezen veszteség a városi légszeszszűri jövedelméből fedeztetik“, a mi ott annál is inkább lehetséges, mert a légszeszszűrvek az utolsó üzemévben 1,037.000 mknyi összeget fizettek be a városi főpénztárba.

Még megemlítem, hogy kis telepek a villamos világítás előállítás költségeit is alig fedezik.

A franciaországi Provins város egy magán társasággal szerződést kötött, melynek értelmében a tiszta nyereség egyenlő részekre osztassék fel. — 1891. évi április hó 30-án a hiány kizárólag a kamatozást és törlesztést máris 8400 frkra rugott.

St.-Dizierben havi 400 frk veszteség mutatkozott, a vállalatot 15 havi forgalom után felszámoltatik.

Cambrailben a villamossági vállalat csúdbe jutott. A berendezés 525.000 frkba került és 60.000 frkért árvereztetett el.

A salzburgi részvénytársaság 500.000 frt értékű részvényeket bocsátott ki, kétszer fizetett 6% -os osztalékok, elmulasztotta a leírásokat és két év múlve 7500 frknyi vesztesége volt.

Végül különös érdekességüknél fogva felemlítem röviden még a magdeburgi városi színház villamos világítási állomásának forgalmi eredményeit. A színházban 1044 izzólámpa volt 240 napon, illetve estén keresztül működésben, két 40 lóerjű légszeszmotor képezte a dynamok mozgató erejét. Az évi összes kiadások 16.228 mkát, a bevételek, illetve a légszesz megtérítése 9858 mkát tettek, úgy, hogy 6370 mknyi hiány mutatkozott.

Azt hiszem, hogy ezen tények elégségesek arra, hogy a dolgokat más szempontból szemléljük, dacára a sok ígéreteknek és magasztalásoknak a villamos vállalatok részéről és én, mint a városi világítás más első tisztviselője kötelességemnek tartottam, hogy társaim által velem közölt tapasztalatokat és jegyzeteket tágabb körökben terjeszsem.

És minők a viszonyok Pozsonyban, az ország második városiban? A mi közvilágításunk hiányos, javításra igen is rá szorul, azt mindnyájan tudjuk.

Szükséges-e azonban még a legjobb javításhoz is a villamos világítás? Ezen kérdésre ma még határozott „nem“-mel kell felelnünk, mert a városi légszeszszűri intenzívetűk és elegendő számú légszeszszűri alkalmazása mellett fényes közvilágítást rendezhet be, melynek költségei a hason mennyiségű világításnál a villamos világítás költségeinek felét sem tennék ki.

A mi továbbá a villamos világnak magán felek részére történendő szolgáltatását illeti, úgy jelenleg többnyire csak a jobb módú lakosok, valamint az anyagiilag jobb helyzetű üzletek jönnek mint fogyasztók tekintetbe, és mégis csak jogtalanság volna, ha ezen előnyben részesítet-

teknek a villamos világítás önköltségi áron vagy lényegesebb haszon nélkül szolgáltattnék, míg ők másrészt a légszeszvilágítás nyereségében mint közvetlen beszedett adóban is részesíttetnék.

Részemről a villamos világítás behozatalát Pozsonyban, szemben a légszeszvilágítással jelenleg tisztán fényüzési világításnak tartom, és azt tartom, hogy egy városi villamos telepnek **most még nem** jött meg az ideje, azt hiszem, hogy a villamos világítás a „jövő világa”, de azt is hiszem, hogy helyes és jó, hogy alkalmaztatásához nem fűzünk felette nagy reményeket és hogy időszerű hasonlattal zárjam jelentésemet, jobb ma egy veréb, mint holnap egy tüzök.

POZSONYBAN, 1892. évi február havában.

Pozsony városi légszeszmű:

Berthold s. k.,

a városi légszeszművek igazgatója.

Egy köbméter légszesz önköltség - számítása

az 1891. évi üzemeredménye alapján.

Tétel-sz.		Egészben		Egy
		frt	kr.	köbm. kr.
Kiadások				
1,214,575 köbm. légszeszfogyasztásnál.				
1	Légszeszszén - számla	52317	58	4·307
2	Cokes - számla	17047	62	1·403
3	Tisztítási anyag - számla	339	27	0·028
4	Kátrány - számla	676	38	0·056
5	Ammoniaküzem - számla	1348	75	0·111
6	Kemencefenntartási számla	1501	96	0·123
7	Gépek és eszközök fenntartási számlája	2912	64	0·239
8	Üzemszükségletek- és kiadásai számla	3611	31	0·297
9	Légszeszmérő - számla	1056	29	0·086
10	Raktár- és műhely - számla	25408	82	2·092
11	Csőhálózatfenntartási számla	709	45	0·058
12	Tisztviselők fizetési számlája	8116	66	0·668
13	Üzemunkások bérének számlája	6224	18	0·512
14	Lámpagyújtók bérének számlája	4587	10	0·377
15	Gyújtószerek és kiadások	1645	24	0·135
16	Nyilvános közolajvilágítási számla	1360	99	0·112
17	Javítási számla	2831	57	0·233
18	Adó - számla	3356	95	0·276
19	Biztosítási számla	203	95	0·016
20	Általános kiadások számlája	10859	94	0·892
21	Kamat - számla	25725	—	2·118
	Kiadások összege	171841	65	14·15
Mellékbevételek.				
1	Légszeszszén - számla	3247	45	0·267
2	Cokes - számla	37616	33	3·097
3	Kátrány - számla	4328	37	0·356
4	Ammoniaküzem - számla	1388	56	0·114
5	Légszeszmérő - számla	2319	99	0·191
6	Raktár- és műhely - számla	30653	76	2·523
7	Lámpagyújtók bérének számlája	369	96	0·090
8	Nyilvános közolajvilágítási számla	1360	99	0·112
9	Raktárak és bérház bére	1517	08	0·124
10	Légszesz - számla	82	80	0·007
11	Kamat - számla	860	98	0·071
	Mellékbevételek összege	83746	27	6·90

Tétel-sz.		Egészben		Egy
		frt	kr.	köbm. kr.
	A kiadásokból levonva a mellékbevételeket:			
	171.841 frt 65 kr., illetve 14'15 kr.			
	83.746 frt 27 kr., illetve 6'90 kr.			
	a légszesz önköltsége	88095	38	7'25
	Fő bevételek			
	1,214.575 köbm. légszeszért			
	kivéve a „légszeszmérő-járadékot“ és kivéve az 1891. évre engedélyezett „Rabatt“-ot, de beleértve a város közönsége által 7 $\frac{1}{4}$ kr. alaplíj mellett 1891. évre teljesítendő „pót-fizetést“ nyilvános utcavilágítás és a városi épületekben fogyasztott légszeszért, tesznek	132034	56	10'87
	hozzászámítva leltár értékét:			
1	az 1891. évi új beruházásoknak	5200	frt 55	kr.
2	az üzemszereknek	640	„ 10	„
3	a világítási szereknek	189	„ 46	„
4	a nyilvános kőolajvilágításnak	298	„ 83	„
5	a gőzgépek számlájának	81	„ 35	„
6	a kemence-anyagoknak	988	„ 90	„
7	a tisztítási anyagoknak	620	„ —	„
8	a légszeszmérők készlet többletének	244	„ 30	„
		8263	49	0'68
	az 1891. évi összjövedelem értéke	140298	05	11'55
	ebből levonva a fent kiszámított önköltségeket	88095	38	7'25
	az 1891. évi nyereség tesz	52202	67	4'30

POZSONY, 1892. évi január hó 22-én.

Pozsony városi légszeszmű:

Berthold G. F. s. k.,

légszeszmű-igazgató.

36 jrv. sz.

A légszesz bizottság azon jelentést, mely szerint egy köbméter légszesznek önköltsége 7'25 krt tesz, tudomásul veszi és a város nyilvános világítása által fogyasztott légszesz árának megállapításánál ezen 7'25 krt javasolja egységárrúl számításba vétetini.

POZSONY, 1892. évi február hó 16-án.

Taller Pál s. k..

tanácsnok, polgármester-helyettes,
elnök.

Nyeremény- és 1891. évi

Tartozik

Főkönyvi lapszám		frt	kr.
6	Tisztítási anyag-számlának	339	27
24	Üzem munkások bérei számlájának	6224	18
28	Lámpagyújtók bérei számlájának	4587	10
36	Gőrebtüzelési számlának	11762	52
7	Gyűjtőszerek és költségek számlájának	1645	24
27	Tisztviselők fizetési számlájának	8116	66
18	Gőzgépek üzem számlájának	2912	64
9	Üzemszerek és költségek számlájának	3611	31
21	Kemenczék fenntartási számlájának	1501	96
25	Javítási számlának	2831	57
20	Általános költségek számlájának	4161	95
12	Ammoniak üzem-számlának	120	77
20	Légszesz mérő javítási számlának	102	90
32	Légszesz mérő bítelesítési számlának	91	25
50	Adó-számlának: házáadó	328 frt 50 kr.	
	üzleti adó	3028 frt 45 kr.	
45	Kamat-számlának	3356	95
48	Csőhálózat fenntartási számlának	24864	02
52	Illetek egyenérték és bekebelezési illetek-számlának	709	45
4	Ingatlanok számlájának	6697	99
19	Biztosítási számlának	21793	40
53	Mérleg-számlának	203	95
		30409	27
		<u>136044</u>	<u>35</u>

Pozsony városi

Berthold s. k.,
légszesz mérő-igazgató.

Mérleg- 1891. évi

Tartozik

Főkönyvi lapszám		frt	kr.
5	Pénztár-számlának	148	83
6	Ingók számlájának	948	—
28	Tisztítási anyag-számlának	620	—
7	Lámpagyújtók bérei számlájának	30	83
33	Gyűjtőszerek és költségek számlájának	189	46
8	A magánberendezések számlájának	3089	50
17	Légszesz mérő-számlának	16349	60
18	Kátrány-számlának	177	—
9	Gőzgép üzem-számlának	81	35
21	Üzemszerek és költségek számlájának	640	10
15	Kemenczék fenntartási számlájának	988	90
35	Légszesz-számlának	74	—
10	Légszesz fogyasztók számlájának	16163	53
14	Olajvilágítási számlának	298	83
13	Cokes-számlának	1232	—
11	Légszeszszén-számlának	11303	26
4	Raktár- és műhely-számlának	11870	61
12	Ingatlanok számlájának	414074	99
34	Ammoniak üzem-számlának	1227	98
16	Pozsony város közigazgatási számlának	8998	43
30	Pozsony városi színház-számlának	600	—
47	Az I. pozsonyi takarékpénztári betéti számlának	36670	98
43	Építési és csőhálózati számlának	5200	55
41	Ovadék-számlának	1994	—
49	"Foncière" Budapest számlának	800	84
	A munkások betegpótlási pénztárának az I. takarékpénztári betéti számlájának	460	38
		<u>534233</u>	<u>95</u>

Pozsony városi

Berthold s. k.,
légszesz mérő-igazgató.

veszteség - számla

december hó 31-én.

Követel

Fő könyvi lapszám		frt	kr.
8	Légszeszmerő-számlától	1248	08
17	Kütrány-számlától	590	23
15	Légszesz-számlától	122548	53
14	Cokes-számlától	2643	62
13	Légszesszén-számlától	2050	49
11	Raktár- és műhely-számlától	5446	32
22	A 186/1. számú ház számlájától	1517	08
<hr/>			
<hr/>		136044	35

légszeszszmű:

Nevolka s. k.,
pénztáros és könyvelő.

számla

december hó 31-én.

Követel

Fő könyvi lapszám		frt	kr.
3	I. pozsonyi takarékpénztár kölesön-számlától	490000	—
31	A es. k. szab. osztr. hitelintézet brünni fiókjától	8617	49
51	Különfélék számlájától	1951	97
44	Hitelezőktől	1994	—
38	Biztosítási jutalék elfogadási számlától	800	84
42	Betegpótlási pénztár számlájától	460	38
54	Nyercemény- és veszteség-számlától	30409	27
<hr/>			
<hr/>		534233	95

légszeszszmű:

Nevolka s. k.,
pénztáros és könyvelő.

Tekintetes Tanács!

Midőn a pozsonyi légszeszmű üzleti szabályzatának 35. §-a értelmében a légszeszműnek az 1891. üzleti évre szóló zárszámadását a hozzá tartozó leltárral s a légszeszmű igazgatójának üzleti jelentésével együtt azon jelentéssel terjesztjük be, hogy a számadás alapját képező leltárt bizottságilag átvizsgáltuk, magát a zárszámadást az üzleti könyvekkel s a számlamelléletekkel egybeahasonlítottuk, s úgy a leltárt, mint a zárszámadást helyesnek tapasztaltuk, nem szükséges, külön kiemelniünk, hogy már ezen első üzleti év eredménye fényesen s minden további kételkedés kizárólag beigazolja azon közgyűlési határozat üdvös voltát, melyvel a pozsonyi légszeszműnek a város tulajdonába való megváltása s önkezelésbe vétele elhatározott. Daezára annak, hogy a városi közvilágítást jóval olcsóbbá tettük, a magán fogyasztásra fenállott árakat 16³/₄ krról 14 krra leszállítottuk, a zárszámadás oly váratlan kedvező eredményt mutat ki, hogy a megváltásra felvett kölcsönt minden esetre sokkal rövidebb idő alatt fogjuk törleszthetni, mint azt a határozat hozatala alkalmával számítottuk.

Előre becsítva, hogy a légszeszmű-szabályzat 24. §-a értelmében a városi közvilágításra elfogyasztott légszesz árát az önköltség számítása mellett 1891. évre 7¹/₄ krral megállapítottuk, a múlt évben fogyasztás alá került 1,214.575 kbm. légszeszből (a közvilágítást 7¹/₄ krral, a magán fogyasztást 14 krral számítva) bruttó-bevételként befolyt 132.034 frt 56 kr. a mellékterményekből (cokes, kátrány stb.) befolyt 83.746 frt 27 kr. hozzászámítva az 1891. évi új befektetések stb. leltári értékét 8.263 frt 49 kr. az egész évi bruttó-bevétel 224.044 frt 32 kr.

Levonva ebből a légszeszmű kezelésével és fenntartásával felmerült múlt évi kiadásokat (beleszámítva a megváltás osztályaira felvett 490.000 ftinyi tőke után fizetett 25.725 ftinyi kamatösszeget, s a megváltással járó különféle illetékekre fizetett 10.859 frt 94 kr is) összesen 171.841 frt 65 kr. a maradó nyeresmény tenne 52.202 frt 67 kr.

Ezen nyeresményből a bizottság levonásba indítványozza hozni és jóváhagyás reményében a számadásban azonnal keresztül is vitette a 435,868 frt 39 kinyi ingatlan leltár számlájára 5%-os átlagösszegekben megállapítandó értékcsökkenési leírát 21.793 frt 40 kr. a zárszámadás szerinti végleges tiszta nyeresmény 30,409 frt 27 krral számjeleztetett.

Ezen tiszta nyeresmény s a természetéül fogva máskülönbven tartalékalapként kezelendő értékesítkezési leírásra vonatkozólag a bizottság indítványozza, hogy:

1. az üzleti szabályzat 36. §-a alapján a fenti 30,409 frt 27 kinyi tiszta nyeresménynek 6%-ka, vagyis 1824 frt 54 kr. a légszeszmű igazgatója, valamennyi tisztviselője és állandóan alkalmazottja között a légszeszmű-szabizottság meghallgatása után tanácsilag megállapítandó arányban osztalékként felosztassék;

2. az üzleti szabályzat 12. §-ának utolsó bekezdése értelmében az ezen osztalék leszámítása után megmaradó 50,378 frt 13 kinyi nyeresményösszegeből, melyben azonban az ingó leltárérték is befoglalatik, a takarékpénztári betétek ez idő szerinti állásához képest 45,000 frt a légszeszmű megváltására felvett 490,000 frt kölcsöntőkére a pozsonyi I. takarékpénztárhoz visszafizetessék;

3. a tanács egyáltalán megbizassék, hogy a tőkekamatok számbavétele után nélkülözhető nyereségi összegeket a légszeszmű-szabk bizottságmeghallgatása után évközben is bármikor a fenti tőkének törlesztésére a hitelező takarékpénztárhoz átküldhesse;

4. ezen számadás a városi közgyűlés küldöttjei által történt felülvizsgálása után adassék meg számadóknak a szokott felmentvény.

POZSONY, 1892. évi márczius 4-dikén.

A légszeszmű-szabizottság képviselőtében:

Taller Pál, tanácsnok.
Ludwig János
Selfert József
Neiszidler Károly
Günther M. V.

4598. sz.
II. 1463. 1892.

H.

A tanács a légszeszmű-szabizottság eme jelentését oly indítvánnyal terjeszti a közgyűlés elé, hogy a zárszámadás egy háromtagú bizottságnak felülvizsgálásra kiadassék, egyelőre azonban — nehogy a város a már most teljesíthető tőkerész-törlesztési összeg után feleslegesen még továbbra is kamatot fizessen — a 45,000 ftinyi tőketörlesztésre vonatkozó indítvány azonnal határozattá émeltessek.

POZSONY, 1892. évi márczius hó 5-én.

Taller Pál, tanácsnok.